

Sygn. akt. I ACa 176/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

<i>Przewodniczący</i>	<i>SSA Andrzej Palacz (spr.)</i>
<i>Sędziowie:</i>	<i>SA Anna Pelc</i> <i>SA Marek Klimczak</i>
Protokolant:	st.sekr.sądowy Justyna Stępień

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2013 r. na rozprawie

sprawy z powództwa **W. S.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w R.**

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie

z dnia 8 listopada 2012 r., sygn. akt I C 1393/11

I. **zmienia** pkt I w związku z pkt II zaskarżonego wyroku w ten sposób, że powództwo w całości **oddala**,

II. **oddala** apelację w pozostałym zakresie,

III. **nie obciąża** powoda kosztami postępowania apelacyjnego strony pozwanej.

UZASADNIENIE

Powód W. S. pozwem wniesionym w dniu 9.11.2011 r. przeciwko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Zakładu Karnego w R. domagał się zasądzenia na swoją rzecz od strony pozwanej kwoty 250.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych , a także kosztów procesu według norm przepisanych .

Na uzasadnienie swojego roszczenia powód wskazał, że w okresie od miesiąca kwietnia 1998 r. do dnia 27.10.2011 r. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w R.. Odbywał tę karę w pomieszczeniach (celach) , które nie spełniały odpowiednich norm – nadmierne przeludnienie, brak należytego wyposażenia , nieodpowiednie oświetlenie , brak nocnego oświetlenia, fatalna jakość kocy, bielizny pościelowej, odzieży „skarbowej” , brak ciepłej wody, z której mógł jedynie raz w tygodniu skorzystać , konieczność codziennego mycia się w zimnej wodzie, co powoduje ciężki reumatyzm, brak zabudowania kącabia sanitarnego do sufitu, co nie daje możliwości należytego

załatwienia potrzeb sanitarnych . Te powyższe warunki naruszyły jego dobra osobiste , bo został on poddany w okresie izolacji w Zakładzie Karnym niezgodnemu z prawem, nieludzkiemu traktowaniu, a to wobec braku zapewnienia humanitarnych warunków izolacji . Nie może on ponosić konsekwencji niewłaściwej polityki Państwa w sferze więziennictwa przez co – w jego ocenie – należy mu się „prawo do wynagrodzenia za szkody” , które zostały mu wyrządzone przez niezgodne z prawem działanie władzy publicznej .

Strona pozwana reprezentowana przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów procesu według norm przepisanych .

Przede wszystkim strona pozwana podniosła zarzut przedawnienia realizowanego przez powoda roszczenia za okres pobytu powoda w zakładzie karnym do dnia 9.11.2008 r. W odniesieniu do roszczenia powoda nie objętego przedawnieniem zarzuciła strona pozwana , że zapewniła powodowi warunki odbywania kary pozbawienia wolności zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie . W okresie odbywania kary pozbawienia wolności powód nigdy do administracji Zakładu Karnego nie składał skarg na warunki odbywania kary pozbawienia wolności . Dlatego też brak jest podstaw w oparciu o przepis art. 417 i nast. kc przyjmować odpowiedzialność Skarbu Państwa .

W wyniku przeprowadzonego postępowania dowodowego Sąd Okręgowy ustalił , że powód W. S. odbywa w Zakładzie Karnym w R. od dnia 27.04.1998 r karę 25 lat pozbawienia wolności, do zakończenia kary pozostał powodowi okres 10 lat.

W Zakładzie Karnym w R. w okresie pobytu powoda W. S. wystąpiło zjawisko przeludnienia cel. Na mocy zarządzeń Dyrektora tego zakładu Karnego, wydawanych na podstawie ówczesnie obowiązującego art. 248 § 1 kkw , umieszczano osadzonych w celach mieszkalnych, których powierzchnia na jednego osadzonego wynosiła mniej niż 3 m² . O fakcie wydawania takich zarządzeń powiadamiany był sędzia penitencjarny. Zjawisko przeludnienia w celach istniało do jesieni 2010 r.

W okresie pobytu powoda w Zakładzie Karnym w R. był on osadzony kolejno w celach nr: od dnia 27 kwietnia 1998 roku do dnia 17 października 2001 roku - w celi nr (...) (cela trzyosobowa o powierzchni 11,79 m. kw.) od dnia 17 października 2001 roku do dnia 20 maja 2004 roku - w celi nr (...) (cela trzyosobowa o powierzchni 11,79 m. kw.), od dnia 20 maja 2004 roku do dnia 25 maja 2004 roku - w celi nr (...) (cela trzyosobowa o powierzchni 11,84 m. kw.), od dnia 25 maja 2004 roku do dnia 05 sierpnia 2004 roku - w celi nr (...) (cela trzyosobowa, o powierzchni 11,84 m. kw.), od dnia 05 sierpnia 2004 roku do dnia 11 kwietnia 2005 roku - w celi nr (...) (cela trzyosobowa, o powierzchni 11,81 m. kw.), od dnia 11 kwietnia 2005 roku - w celi nr (...) (jednoosobowa, o powierzchni 5,20 m. kw.), od dnia 11 kwietnia 2005 roku do dnia 03 sierpnia 2005 roku - w celi nr (...) (cela trzyosobowa, o powierzchni 11,81 m. kw.), od dnia 03 sierpnia 2005 roku do dnia 25 sierpnia 2005 roku - w celi nr (...) (cela czteroosobowa, o powierzchni 12,08 m. kw.), od dnia 25 sierpnia 2005 roku do dnia 12 kwietnia 2006 roku - w celi nr (...) (cela czteroosobowa, o powierzchni 12,08 m. kw.), od dnia 12 kwietnia 2006 roku do dnia 28 czerwca 2007 roku - w celi nr (...) (cela czteroosobowa, o powierzchni 12,61 m. kw.), od dnia 28 czerwca 2007 roku do dnia 08 października 2007 roku - w celi nr (...) (cela trzyosobowa, o powierzchni 11,87 m. kw.), od dnia 08 października 2007 roku do dnia 04 stycznia 2008 roku - w celi nr (...) (cela trzyosobowa, o powierzchni 11,79 m. kw.), od dnia 04 stycznia 2008 roku do dnia 17 września 2008 roku - w celi nr (...) (cela trzyosobowa, o powierzchni 11,74 m. kw.), od dnia 17 września 2008 roku - do chwili obecnej - w celi nr (...) (trzyosobowej, o powierzchni 11,74 m. kw.).

Zakład Karny w R. nie posiada obecnie dokumentacji za okres pobytu powoda od dnia 27 kwietnia 1998 roku do dnia 02 września 2007 roku, przez co nie można w sposób niebudzący wątpliwości, czy w okresie tym, powód przebywał w warunkach przeludnienia oraz jaki był skład osobowy cel, w których został w danym okresie osadzony.

W okresie wykazany w programie informatycznym N. A. pozwanego w okresie od dnia 02 września 2007 roku do dnia 30 stycznia 2009 roku powód osadzony był w warunkach przeludnienia: w okresie od dnia 02 września 2007 roku do dnia 08 września 2007 roku (w celi nr (...), gdzie w celi trzyosobowej przebywało 5 osób co daje 2,37 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego), w dniach od 08 września 2007 roku do dnia 11 października 2007 (w celi nr(...),

gdzie w celi trzyosobowej przebywało 4 osoby co daje 2,97 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego), w dniach od 11 października 2007 roku do dnia 23 października 2007 roku (w celi nr (...), gdzie w celi trzyosobowej przebywało 4 osoby co daje 2,95 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego), od dnia 23 października 2007 roku do dnia 12 listopada 2007 roku (w celi nr (...), gdzie w celi trzyosobowej przebywało 5 osób co daje 2,36 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego), w dniach od 12 listopada 2007 roku do dnia 07 grudnia 2007 roku (w celi nr (...), gdzie w celi trzyosobowej przebywały 4 osoby co daje 2,97 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego), w dniach od 07 grudnia 2007 roku do dnia 13 stycznia 2008 roku (w celi nr (...), gdzie w celi trzyosobowej przebywało 5 osób co daje 2,36 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego), w dniach od 13 stycznia 2008 roku do dnia 21 lutego 2008 roku (w celi nr (...), gdzie w celi trzyosobowej przebywały 4 osoby co daje 2,94 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego), w dniach od 01 marca 2008 roku do dnia 06 czerwca 2008 roku (w celi nr (...), gdzie w celi trzyosobowej przebywały 4 osoby co daje 2,94 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego), w dniach od 22 lipca 2008 roku do dnia 26 października 2008 roku (w celi nr (...), gdzie w celi trzyosobowej przebywały 4 osoby co daje 2,94 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego), w dniach od 05 grudnia 2008 roku do dnia 30 stycznia 2009 roku (w celi nr (...), gdzie w celi trzyosobowej przebywały 4 osoby co daje 2,94 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego).

Według programu informatycznego N. - (...), rejestrującego pobyt powoda w Zakładzie Karnym od dnia 17 września 2008 roku do dnia dzisiejszego, powód W. S. osadzony był w warunkach przeludnienia w datach: od dnia 05 grudnia 2008 roku do dnia 21 stycznia 2009 roku, od dnia 09 września 2009 roku do dnia 19 października 2009 roku oraz od dnia 12 kwietnia 2010 roku do dnia 23 kwietnia 2010 roku (w celi nr (...), gdzie w celi trzyosobowej przebywały 4 osoby co daje 2,94 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego).

W/w ustalenia wskazują, że w okresie nie objętym zarzutem przedawnienia dochodzonego przez powoda roszczenia, to jest od dnia 09 listopada 2008 roku, powód przebywał w warunkach przeludnienia cel w dniach: od 05 grudnia 2008 roku do dnia 21 stycznia 2009 roku, to jest przez 47 dni, w dniach od 09 września 2009 roku do dnia 19 października 2009 roku, to jest przez 40 dni oraz od dnia 12 kwietnia 2010 roku do dnia 23 kwietnia 2010 roku, to jest przez 11 dni, co daje łącznie po zsumowaniu tych okresów 98 dni pobytu powoda w celi przeludnionej.

Cela nr (...), w której przebywał powód w okresie nie objętym zarzutem przedawnienia miała i ma wydzielony kącik sanitarny odgradzony z jednej strony od reszty pomieszczenia ścianką działową, posadowiona na odcinku krótszym aniżeli odcinek od podłogi do sufitu, zaś z drugiej strony pomieszczenie przesłoną (kotarą) stwarzającą jedynie izolację wzrokową od pozostałej przestrzeni celi .

Kącik ten wyposażony był w miskę ustępową, spłuczkę , a ponadto umywalkę z doprowadzeniem zimnej wody, wypływającą kranem umieszczonym nad umywalką w bardzo złym stanie technicznym, pozbawioną wylewki z przewiązana jako wylewką szmatą, osadzoną w ścianie ,w tym miejscu zagrzybioną, brudną . W kąciku sanitarnym działała sprawna wentylacja grawitacyjna . Pozostała część celi nie budzi żadnych zastrzeżeń co do przystosowania jej do pobytu osób.

W celi znajdowało się oświetlenie jarzeniowe, zaprojektowane i wykonane zgodnie z wytycznymi obowiązującymi w tym zakresie , w razie chęci korzystania z ciepłej wody do celów konsumpcyjnych czy higienicznych , powód mógł podgrzać zimną wodę posiadanymi w celach przez osadzonych grzałkami lub czajnikami elektrycznymi . Kąpiel osadzonych w ciepłej wodzie odbywała się zgodnie z obowiązującymi przepisami raz w tygodniu. Osadzeni otrzymywali odzież zewnętrzną oraz środki czystości zgodnie z normami wynikającymi z obowiązujących w tym zakresie przepisów . Odzież, w jaką ubrany był powód w trakcie doprowadzenia go na rozprawę, była w należyтым stanie technicznym i zgodnie z oświadczeniem powoda była odzieżą, w jaką powód ubierany jest na co dzień . Odzież ta jest prana w łaźni. Bieliznę powód pierze sobie sam w celi, a w razie potrzeby – z uwagi na zniszczenie , jest wymieniana .

Wszystkie budynki w Zakładzie Karnym w R. zostały zrealizowane zgodnie z obowiązującymi wytycznymi projektowania zakładów karnych i aresztów śledczych . Budynek, w którym przebywa powód został ocieplony.. Cele mieszkalne wyposażone są w przewody wentylacji grawitacyjnej , w sprawnie działającą wentylację i system grzewczy .

Przewody kominowe i podłączenia dymowe, spalinowe i wentylacyjne w budynku Zakładu Karnego w R., w którym przebywał powód odpowiadały przepisom obowiązującym w tym zakresie. Cele wyposażone były w niezbędne sprzęty, tj. łóżka, stolik, taborety. Od czterech lat posiadają wymienione okna, co pozwoliło na ich uszczelnienie. Wygląd prześcielonych łóżek w celi powoda (materace, pościel, koce) utrwalony na zalegającej w aktach dokumentacji fotograficznej, jak i widok parkietu nie budzi zastrzeżeń.

Środki higieny osobistej powód, tak samo jak i inni osadzeni otrzymywał raz w miesiącu na podstawie wykazów otrzymywanych z działu ewidencji Zakładu Karnego w R., określających ilość osób osadzonych na poszczególnych oddziałach oraz na podstawie pisemnych próśb osadzonych.

Osadzeni w Zakładzie Karnym w R., w tym także i powód, mieli dostęp do realizowanej przez tę jednostkę działalności kulturalno – oświatowej i sportowej. Było to m.in. działalność zakładowego radiowęzła, zdjęcia świetlicowe, realizowane w świetlicy wyposażonej w stół do tenisa stołowego z pełnym wyposażeniem, telewizor kolorowy oraz gry stolikowe (szachy, warcaby), działalność biblioteki umożliwiającej wypożyczanie książek czy przeglądanie prasy codziennej, działalność wydawcy w postaci pracy w realizowaniu gazetki adresowanej do skazanych o nazwie Na (...), jak i zamieszczania w tejże gazetce własnych artykułów, sportowa, organizowana na boiskach wyznaczonych w ramach pól spacerowych, spotkania ze znanymi ludźmi (w tym sportowcami – żużlowcami oraz członkami zespołów muzycznych), imprezy okolicznościowe (karnawałowe, oplatkowe, z okazji Dnia Dziecka), działalność kółek zainteresowań.

Powód w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w R. nie składał skarg ani wniosków dotyczących pobytu w warunkach przeludnienia, niewłaściwego wyposażenia cel, ich oświetlenia, czy też stanu sanitarnego. Powodowi udzielano świadczeń zdrowotnych w ramach więziennej służby zdrowia, zarówno wewnątrz Zakładu Karnego jak i w jednostkach szpitalnych tej służby (Szpital Więzienny w K.)n oraz Szpitalu Wojewódzkim nr(...) w R.. Powód leczony jest farmakologicznie, co miesiąc jest badany przez lekarza, tak samo zresztą, gdy zgłasza on dolegliwości.

Powód nie zgłasza zastrzeżeń co do postawy i pracy wychowawców i służby więziennej, stwierdzając, że „mają oni właściwe podejście do więźniów, aby to dobrze wyglądało”. Jak stwierdza „żyje on dobrze z dyrektorem Zakładu Karnego” oraz pozostaje w dobrych relacjach z pozostałymi funkcjonariuszami w tej jednostce „wodząc ich grzeczne podejście”. W Zakładzie Karnym powierzono powodowi kierowanie grupą „AA” poprzez prowadzenie zajęć terapeutycznych. W trakcie osadzenia powód czyta książki, angażuje się w prace kącika, który zajmuje się rozpowszechnianiem książek, uczestniczy w kółku literackim, filmowym, uczestniczy też w zajęciach grupowych, w grze w siatkówkę, warcaby, szachy, które można wypożyczać do celi.

Osadzenie powoda w przeludnionych celach jak i konieczność korzystania z nieosłoniętego kącika sanitarnego, będącego w złym stanie technicznym, wywołuje u powoda dyskomfort. Powodowi w szczególności przeszkadza „odgłos i zapachy towarzyszące załatwianiu przez nowo przybyłych więźniów własnych potrzeb fizjologicznych”, co w ocenie powoda „jest nie do wytrzymania”. Pobyt w celi dodatkowej osoby ponad przewidzianą dla tej celi normę osadzonych wywołuje u powoda wrażenie „tłoku” i powoduje, że w celi „nie ma się gdzie ruszyć”. Brak przeludnienia celi sprawiałby, iż powód miałby „trochę więcej swobody, jak to wynika z kodeksu wykonania kary”.

Analizując powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy przyjął, że powództwo powoda częściowo należało uwzględnić przez przyznanie powodowi stosownego zadośćuczynienia na podstawie przepisu art. 448 kc w związku z art. 23 i 24 kc, art. 110 § 2 kkw, art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie w dniu 4.11.1950 r. (Dz. U z 1993 r, nr 61, poz. 284 z późn. zm.) za naruszenie dóbr osobistych powoda w okresie przebywania w Zakładzie Karnym w R. w okresie nie objętym przedawnieniem roszczenia tj. od dnia 9.11.2008 r. Dalsze roszczenie powoda, wywodzone z faktu jego przebywania w celach przeludnionych jak i innych niewłaściwych warunków osadzenia w okresie od 27.04.1998 r do dnia 8.11.2008 r. uległy przedawnieniu, stosownie do przepisu art. 442⁽¹⁾ kc obowiązującego od dnia 10.08.2007 r., ale znajdującego zastosowanie do roszczeń powstałych po jego wejściu w życie oraz na mocy art. 2 ustawy z dnia 16.02.2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U nr 80,

poz. 538) do roszczeń powstałych przed dniem jego wejścia w życie. Uwzględniając fakt przedawnienia roszczenia za ten okres czasu, w uwzględnieniu zarzutu strony pozwanej o przedawnienie roszczenia, powództwo w tym zakresie należało oddalić.

Powód W. S. wywodził swoje roszczenie z powołaniem się na fakt naruszenia, w ocenie powoda, jego prawa do odbywania kary pozbawienia wolności w godziwych warunkach, jakie to mieści się w jednym podstawowych dóbr osobistych, którym jest godność człowieka i podlega ochronie przewidzianej w art. 24 i art. 448 kc, art. 30, art. 40 i art. 41 ust. 4 Konstytucji, art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie w dniu 4.11.1950 r. (Dz. U z 1993 r. nr 61, poz. 284), art. 7 i 10 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku w dniu 19.12.1966 r (Dz. U z 1977 r, nr 38, poz. 167). Warunki zaś odbywania przez skazanego kary pozbawienia wolności określone zostały w art. 110 § 2 kkw. Zgodnie z treścią tego przepisu, powierzchnia celi mieszkalnej przypadająca na jednego skazanego wynosi nie mniej niż 3 m^{((2))}. Zgodnie zaś z treścią art. 248 kkw obowiązującego do czasu wejścia w życie z dniem 6.12.2009 r. ustawy z dnia 9.10.2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U Nr 190, poz. 1475), w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego mógł umieścić osadzonych na określony czas, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jednego osadzonego wynosi mniej niż 3m^{((2))}. Ten ostatni przepis zakwestionowany został co do jego zgodności z przepisami art. 40, art. 41, ust. 4 i art. 2 Konstytucji, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26.05.2008 r. sygn. akt SK 25/07, OTK-A 2008, nr 4, poz. 62 W ocenie Trybunału – wprowadzone powołanym przepisem odstępstwo od zasady określającej minimum powierzchni w celi mieszkalnej, nie wskazywało o ile ta powierzchnia może być mniejsza, nie precyzowało czasu, na jaki może nastąpić umieszczenie w mniejszej celi, posługując się jedynie pojęciem „określonego czasu”, jak też zawierało jedynie ogólną formułę „szczególnie uzasadnionych przypadków”. Oznaczało to, że może on być stosowany permanentnie bądź też w znacznej dłuższej jednostce czasowej, niezależnie od intencji tego przepisu ustawy, mającego na celu zalegalizowanie krótkotrwałych skutków zdarzeń, które w okresach krótkotrwałych powodowały przeludnienie w zakładach karnych wskutek np. czasowego wyłączenia z użytkowania zakładu karnego wskutek awarii, klęski żywiołowej czy niespodziewanego zwiększenia liczby osób zatrzymanych. Stosowanie natomiast art. 110 § 2 kkw w sposób powodujący nadmierne zagęszczenie osadzonych w celi w dłuższej jednostce czasowej, samo w sobie może być kwalifikowane jako traktowanie osób odbywających karę pozbawienia wolności w sposób sprzeczny z obowiązującymi w tym zakresie zasadami, jako traktowanie niehumanitarne.

Należy stwierdzić, że w okresie osadzenia powoda naruszone zostały jego dobra osobiste, bo powód utożsamiał odczucie krzywdy z faktem przeludnienia celi oraz niewłaściwego stanu kącika sanitarnego. Dokonując pod tym kątem oceny zasadności roszczenia Sąd Okręgowy przyjął, iż poczynione w trakcie niniejszego postępowania ustalenia faktyczne w zakresie niemalże permanentnego przebywania powoda do wiosny roku 2010 w warunkach przeludnienia celi, jak i w warunkach należytego zabezpieczenia możliwości nieskrępowanego korzystania z kącika sanitarnego zamkniętego trwale ścianami, zezwalającego na izolację osoby korzystającej z takiego kącika nie tylko wzrokowo, ale i również od dźwięku i zapachu, czy też konieczność niemalże całodobowego korzystania z niesprawnego wyposażenia technicznego takiego kącika (niesprawny technicznie kran stanowiący jedyne źródło wody w celi, niezbędnej do mycia, prania i sporządzania napojów przez osoby osadzone w celi, w tym też powoda) znajdujący się nad umywalką osadzoną w ścianie będącej w złym stanie (stan tynku, zagrzybienie), doprowadziło do naruszenia niezbywalnych dóbr osobistych powoda tj. jego godności osobistej, czy też prawa do intymności. Podkreślić należy, że w warunkach zagęszczenia celi mieszkalnej, przy jednoczesnym braku odizolowania kącika sanitarnego od reszty pomieszczenia, z niesprawnym kranem stanowiącym źródło wody użytkowej i pitnej, jak i umywalką, umieszczoną w ścianie nie spełniającej w sposób oczywisty norm w zakresie higieny, ze zrozumiałych względów nie może być mowy o pełnym respektowaniu prawa osoby osadzonej do zachowania intymności i godności, a takie warunki osadzenia dodatkowo zwiększają w sposób nieuzasadniony dolegliwość osadzenia powoda w jednostce penitencjarnej. Powód ma prawo do odbywania kary pozbawienia wolności w warunkach przewidzianych prawem, w tym do przebywania w celach mieszkalnych, w warunkach spełnienia ustawowej normy powierzchni przypadającej na jednego osadzonego tym bardziej, iż powierzchnia każdej celi liczona jest jako powierzchnia rzeczywista, a więc i uwzględniająca część wydzieloną pod kącik sanitarny. Już samo osadzenie powoda w celi o niewystarczającej powierzchni przypadającej

na jednego osadzonego stanowiło wystarczającą podstawę do przypisania stronie pozwanej zarzutu naruszenia dóbr osobistych powoda. Jak ustalił Sąd takie osadzenie, w połączeniu z brakiem zapewnienia powodowi intymności przy realizowaniu czynności fizjologicznych i higienicznych, czy też zabezpieczenia podstawowych warunków godnego odbywania kary (sprawny kran, należyte warunki higieniczne w miejscu umiejscowienia umywalki) spowodowało u powoda dodatkowe obciążenie psychiczne, ponad rozmiary usprawiedliwione nałożoną na niego karą pozbawienia wolności, wpływając tym na bezzasadne zwiększenie jej dolegliwości, wynikającej z faktu samej izolacji powoda w zakładzie karnym. Ten ostatni jest przecież jednostką zamkniętą, przez co nie jest w niej z przyczyn oczywistych dozwolone częste, dobrowolne opuszczanie przeludnionej celi. Osadzenie zaś powoda w warunkach nadmiernego zagęszczenia cel, jak ustalił Sąd w niniejszym postępowaniu, w okresie nieprzedawnionym 98 dni niewątpliwie pociągało za sobą znaczną niedogodność dla powoda, wykraczając poza ograniczenia i dolegliwości, stanowiących dyskomfort izolacji penitencjarnej. Fakt taki stanowi więc źródło krzywdy doznanej przez powoda w związku z naruszeniem jego dóbr osobistych, pozostającej w bezpośrednim związku przyczynowo - skutkowym z warunkami, jakie pozwany zabezpieczył powodowi w trakcie odbywania przez niego kary pozbawienia wolności, odbiegającymi od obowiązujących w tym zakresie przepisów.

Stwierdzenie przez Sąd w toku postępowania, iż doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w rozważanym nieprzedawnionym okresie jego osadzenia w zakładzie karnym, wymaga następczego rozważenia odpowiedzialności Skarbu Państwa, w świetle zarzutów merytorycznych pozwanego wskazującego te okoliczności, jakie w jego ocenie wskazywać mają na wyłączenie bezprawności jego działania, a których to uwzględnienie przez Sąd powodowałoby zniweczenie zasadności roszczenia powoda. Rozważenie tychże zarzutów staje się istotne o tyle, że w niniejszej sprawie to pozwany winien był wykazać, że warunki zakładu karnym, w którym przebywał powód, odpowiadały obowiązującym normom, i że nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda. Zgodnie bowiem z zasadą rozkładu ciężaru dowodu, powoda obciążał w sprawie obowiązek dowiedzenia, że odbywał karę pozbawienia wolności w warunkach naruszających jego dobra osobiste, zaś pozwanego - obowiązek obalenia wynikającego z art. 24 k.c. domniemania bezprawności naruszenia (por. stanowisko Sądu Najwyższego, wyrażone w wyroku z dnia 28 lutego 2007 roku, V CSK 431/06, OSNC 2008/1/13, Lex: 255593).

W niniejszej sprawie pozwany nie kwestionował istnienia zjawiska przeludnienia Zakładu Karnego w R. w okresie objętym żądaniem pozwu, w tym faktu przebywania powoda w celach w warunkach nie spełniających obowiązujących norm w zakresie powierzchni przypadającej na jednego osadzonego, jak i faktu braku należytego odizolowania kącika sanitarnego od reszty pomieszczenia celi czy warunków jego wyposażenia.

Pozwany powoływał jedynie na uzasadnienie faktu przeludnienia, fakt

zagęszczenia cel w wyniku uprzedniego wydania przez Dyrektora Zakładu Karnego w R. wspomnianych w ramach ustaleń faktycznych Sądu zarządzeń, wydanych na podstawie art. 248 § 1 k.k.w., z jednoczesnym poinformowaniem o przeludnieniu zakładu karnego właściwego sędziego penitencjarnego, jak i złożonych do akt sprawy trzech oświadczeń pracowników pozwanego, dotyczących należytych warunków odbywania kary pozbawienia wolności. W odniesieniu do twierdzeń pozwanego podać więc należy, iż przywołany uprzednio przepis ustawy wyeliminowany został z porządku prawnego z dniem 06 grudnia 2009 roku, jako niezgodny z Konstytucją. Zważyć też należy, iż do czasu jego pozostawania w porządku prawnym pozwany mógł wykazywać, że ograniczenie powierzchni celi, stanowiące odstępstwo od standardu określonego w treści art. 110 § 2 k.k.w. (3 m. kw. na jedną osobę), dopuszczalne na podstawie tego przepisu, wywołane było "szczególnie uzasadnionym wypadkiem", w znaczeniu konkretnym i nadzwyczajnym, na ściśle określony i niezbyt długi okres. Nie może to być zatem każda dowolna sytuacja, lecz wyjątkowa, szczególnie uzasadniona.

Przepis ten we wskazanym zakresie nie mógł więc podlegać wykładni rozszerzającej, a więc w żadnej mierze nie mógł być uznany za podstawę odstąpienia od wymaganej normy na czas nieoznaczony (por. np. wywody uzasadnienia uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 roku, III CZP 25/11, OSNC 2012, nr 2, poz. 15, Lex 960463, czy też choćby wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, z dnia 18 listopada 2010 roku, sygn. akt I ACa 870/10, Lex nr 756731). Zwolnienie więc w niniejsze sprawie od odpowiedzialności w drodze

wykazania bezprawności naruszenia dóbr osobistych powoda, uzależnione było od wykazania w toku procesu, że ograniczenie powierzchni celi mieszkalnej, przypadającej na osobę powoda, nastąpiło z konkretnej przyczyny o charakterze nadzwyczajnym, i na krótki okres czasu. Faktu istnienia zaś takich nadzwyczajnych okoliczności, oprócz powołania się na fakt wydania wspomnianych zarządzeń Dyrektora Zakładu Karnego i powiadomienia sędziego penitencjarnego pozwany nie wykazał w toku postępowania. Co więcej, treść tychże zarządzeń wskazywać może jedynie, iż stan przeludnienia w Zakładzie Karnym w R. miał do końca 2009 roku charakter permanentny i niezależny od jakichkolwiek szczególnych okoliczności, za wyjątkiem wskazywanej w treści tychże zarządzeń okoliczności „przekroczenia ustalonej pojemności jednostki”, jaka w żadnej mierze nie może być uznana za okoliczność o charakterze nadzwyczajnym. Przekonanie Sądu o braku wykazania przez pozwanego bezprawności naruszenia dóbr osobistych powoda, poprzez brak wykazania istnienia szczególnych okoliczności do zastosowania przepisu art. 248 § 1 k.k.w. w okresie nie przedawnionym, niweczy dalsze twierdzenia pozwanego w zakresie dotyczące zapewnienia powodowi odbywania kary pozbawienia wolności zgodnie z obowiązującymi przepisami. Twierdzenia zaś pozwanego, że powód nie składał skarg na warunki osadzenia w zakładzie karnym, w żadnej mierze nie mogą prowadzić do zwolnienia pozwanego od odpowiedzialności, z powołaniem się na wyłączenie bezprawności działania, w którym to pozwany podnosi fakt zwolnienia się z odpowiedzialności, poprzez wyłączenie bezprawności działania. Brak skarg powoda na warunki osadzenia nie podważają bowiem samej zasady odpowiedzialności pozwanego, a jedynie mogą mieć wpływ na ocenę rozmiaru doznanej przez powoda krzywdy i następnie - na wysokość przyznanego powodowi zadośćuczynienia, która to przecież winna uwzględniać ocenę uciążliwości naruszenia czy też ewentualne osłabienie występującego u powoda odczucia krzywdy. Zważyć też należy, iż odpowiedzialność Skarbu Państwa, na podstawie art. 448 § 1 k.k. za krzywdę wywołaną naruszeniem dóbr osobistych powoda nie zależy też od winy pozwanego. Wynikający bowiem z art. 77 ust. 1 Konstytucji i art. 417 k.c. obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie władzy publicznej obejmuje także szkodę niemajątkową, o której mowa w art. 448 k.c. Z uwagi na to, że źródłem odpowiedzialności pozwanego jest szkoda na osobie pozostająca w normalnym związku przyczynowym z wykonywaniem władzy publicznej, to odpowiedzialność ta oparta jest na przesłance bezprawności wskazanej w art. 77 ust. 1 Konstytucji i nie jest uzależniona od winy organu władzy publicznej (tak Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 18 października 2011 roku, III CZP 25/11, OSNC 2012/2/15. Lex nr 960463). Dlatego też w niniejszej sprawie pozwany ponosi odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych powoda z uwagi na ustalony fakt zaistnienia ich naruszenia, w warunkach braku obalenia domniemania jego bezprawności.

Zgodnie z art. 448 zdanie pierwsze in principio k.c, w razie naruszenia dobra osobistego Sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznana krzywdę. Jeżeli więc sąd stwierdzi, że krzywda została wyrządzona przez naruszenie dobra osobistego, to powinien określić jej rozmiar i skutki, ustalić, czy możliwe jest jej naprawienie w drodze niepieniężnej oraz czy zachodzi potrzeba naprawienia jej w drodze zadośćuczynienia pieniężnego. W takim wypadku jest obowiązany określić kwotę, która byłaby w tym zakresie odpowiednia. Swoboda decyzyjna sądu dotyczy rozmiaru kwoty zadośćuczynienia, w odniesieniu do którego możliwe jest rozważanie zmniejszenia go, stosownie do ewentualnych zarzutów pozwanego, które mogłyby wpływać na zakres jego odpowiedzialności.

W niniejszej sprawie powód dochodzi naprawienia krzywdy poprzez przyznanie na jego rzecz zadośćuczynienia pieniężnego w wysokości określonej w pozwie. W ocenie Sądu, żądanie zasądzenia od Skarbu Państwa kwoty zadośćuczynienia w wysokości 250.000,00 zł za krzywdę wyrządzoną powodowi w związku z osadzeniem w celach przeludnionych, w poszczególnych okresach nieprzedawnionych, a więc od dnia 9 listopada 2008 r. do wiosny 2010 r., braku zabezpieczenia przez pozwanego warunków do intymności przy zaspokajaniu przez powoda potrzeb fizjologicznych i higienicznych czy też innych czynności w kącie sanitarnym nie spełniającym podstawowych wymogów technicznych w odniesieniu do przywoływanego już niesprawnego technicznie źródła wody w celi oraz złych warunków sanitarnych w okolicach umywalki, było znacznie wygórowane, głównie z uwagi na okres, w którym powód poddany został uchybiającemu jego godności traktowaniu.

Pozytywnie na wysokość zasądanego zadośćuczynienia wpływa przede wszystkim okres, w którym to powód przebywał w okresie nieprzedawnionym w celi mieszkalnej w warunkach przeludnienia. W sumie były to 98 dni, a

norma powierzchni celi na jednego osadzonego nie została przekroczona w sposób drastyczny (na jednego osadzonego zamiast 3 metrów kwadratowych przypadało 2,94 m. kw., przy czym do wyliczenia tej powierzchni przyjmuje się bieżącą powierzchnię celi, a więc łącznie z wielkością kącika sanitarnego). Zagęszczenie celi powodowało krzywdę powoda w postaci odczucia tłoku i braku swobody poruszania się w celi, czemu dodatkowo towarzyszyło poczucie braku intymności i dyskomfort związany z korzystaniem przez powoda i innych osób osadzonych w celi z kącika sanitarnego, który był oddzielony jedynie przesłoną stwarzającą izolację wzrokową od pozostałej przestrzeni celi, nie zapewniał należytych warunków poboru wody pitnej i użytkowej, czy też higienicznych warunków korzystania z umywalki.

Wysokość przyznanego powodowi zadośćuczynienia uwzględniać musi z drugiej strony to, że znaczny zakres roszczeń powoda objęty został skutecznie podniesionym przez pozwanego zarzutem przedawnienia, jak i że w toku niniejszego postępowania powód nie potwierdzone zostały dalsze zarzuty powoda naprowadzone we wniesionym pierwotnie pozwie, co zresztą sam powód przyznawał w treści składanych przez siebie zeznań w sprawie. W istocie bowiem pozostałe warunki sanitarne i higieniczne, oprócz braku należytego odizolowania kącika sanitarnego od reszty celi i wspomnianych usterek jego wyposażenia, czy też dotyczące dalszego stanu technicznego celi, dostępu do zimnej i ciepłej wody, w zakresie należytego ubioru i środków higieniczno - kosmetycznych, oświetlenia, opieki zdrowotnej, zgodne były z obowiązującymi w tym zakresie przepisami kodeksu karnego wykonawczego oraz przepisów wykonawczych. Powód miał też zabezpieczoną możliwość korzystania z różnych form zapewnienia wolnego czasu czy też zaspokojenia potrzeb edukacyjnych i intelektualnych. Powód zaś nigdy nie składał skarg, ani wniosków dotyczących niewłaściwego wyposażenia cel, ich stanu technicznego, oświetlenia cel, czy choćby odnośnie braku dostępu do różnych sposobów spędzania wolnego czasu, a więc w odniesieniu do okoliczności, na jakie mógł mieć realny wpływ, łagodząc w ten sposób warunki izolacji penitencjarnej. Ostatecznie też, w treści swoich zeznań zaprzeczył też pierwotnie podnoszonym w pozwie twierdzeniom o konfliktach z innymi osadzonymi w celi, wywołanymi warunkami przeludnienia, jak i konfliktom na linii powód - pracownicy Zakładu karnego, wywodząc zresztą fakty, wskazujące na to że przez pracowników tych obdarzony został pewną dozą zaufania, skoro powierzono mu kierowanie grupą terapeutyczną „AA”. Wszystko to sprawia, iż oceniając zakres krzywdy poniesionej przez powoda w związku z warunkami odbywania kary pozbawienia wolności w jednostce penitencjarnej pozwanego przyjąć należy, iż nie jest on znaczny, co znajduje bezpośrednio przełożenie na zakres uwzględnionego roszczenia, a to do kwoty 500 zł .

Kwota zadośćuczynienia zasadzona została wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania do dnia zapłaty, bo wysokość zadośćuczynienia ustalono według stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy (art. 455 in principio i art. 481 § 2 kc) .

Z uwagi na sytuację osobistą i majątkową powoda Sąd Okręgowy na podstawie przepisu art. 113 ust. 4 ustawy kosztach sądowych w sprawach cywilnych, odstąpił od obciążania powoda kosztami sądowymi w części oddalonego powództwa . Rozstrzygnięcie zaś w przedmiocie nieobciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego Skarbu Państwa , Sąd Okręgowy oparł na przepisie art. 102 kpc , bo obciążenie powoda takimi kosztami byłoby sprzeczne z zasadami słuszności .

W konsekwencji powyższych ustaleń faktycznych i przyjętych poglądów Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyrokiem z dnia 8.11.2012 r. , sygn. akt I C 1393/11 :

I. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 500 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8.11.2012 r do dnia zapłaty,

II. oddalił powództwo w pozostałej części,

III. odstąpił od obciążania powoda kosztami sądowymi w części oddalonego powództwa ,

IV. nie obciążył powoda kosztami procesu strony pozwanej.

Od powyższego wyroku w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt. I

i IV wyroku apelację wywiodła strona pozwana i zarzucając :

1. naruszenie art. 23 i 24 kc w związku z art. 448 kc oraz naruszenie art. 248 § 1 kkw (w brzmieniu obowiązującym do dnia 6.12.2009 r) oraz art. 110 § 2 a – 2g kkw poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że działanie pozwanego było działaniem bezprawnym , że zostało naruszone dobro osobiste powoda , że powodowi została wyrządzona krzywda i uzasadnione było przyznanie zadośćuczynienia pieniężnego,

2. naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 100 kpc poprzez jego niezastosowanie i nieobciążenie powoda kosztami zastępstwa procesowego należnymi stronie pozwanej w zakresie w jakim przegrał proces , art. 102 kpc przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że w sprawie istnieją szczególne okoliczności uzasadniające nieobciążanie powoda kosztami zastępstwa procesowego należnymi stronie pozwanej ,

w n i o s ł a o zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów procesu – zastępstwo procesowe – w przepisanej wysokości, a także o zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych , a w wypadku nieuwzględnienia powyższego o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Rzeszowie, a także o zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego .

Powód nie odniósł się co do apelacji pozwanego Skarbu Państwa .

Sąd Apelacyjny rozpoznając sprawę na skutek apelacji strony pozwanej, zważył co następuje :

I.Dochodzone przez powoda roszczenie było częściowo przedawnione i Sąd Okręgowy – w związku z zarzutem pozwanego o przedawnieniu roszczenia z okresu sprzed 9.11.2008 r. - uwzględnił ten zarzut i powództwo w tym zakresie oddalił .

Ocenie zatem, czy dobra osobiste powoda zostały naruszone przez bezprawne działanie, czy zaniechanie strony pozwanej i czy powodowi z tego tytułu przysługuje zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę , czy też nie, powinien być objęty okres od 9.11.2008 r do dnia wniesienia pozwu tj. do dnia 9.11.2011 r.

Z ustaleń Sądu Okręgowego opartych na dokumentach , a te ustalenia nie są kwestionowane i te ustalenia faktyczne Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne wynika, że w powyższym okresie czasu powód odbywał karę pozbawienia wolności wyłącznie w celi nr (...), celi 3 – osobowej o pow. 11,74 m². W tym okresie czasu powód był osadzony w warunkach przeludnienia, sprzecznie z art. 110 § 2 kkw, który to przepis przewiduje minimum 3m² celi mieszkalnej na skazanego, w okresie od 5.12.2008 r. do dnia 21.01.2009 r,(47 dni) , od dnia 9.09.2009 r. do dnia 19.10.2009 r. (40 dni) , od dnia 12.04.2010 r. do dnia 23.04.2010 (11 dni) , bo w tych okresach czasu w tej celi mieszkalnej było osadzonych 4 skazanych, co daje powierzchnię 2,94 m² na jednego skazanego, co daje łącznie 98 dni pobytu powoda w celi przeludnionej .

Sąd Apelacyjny zauważa jednak , że do dnia 6.12.2009 r. obowiązywał art. 248 kkw - ostatecznie uznany za niezgodny z Konstytucją – który zezwalał dyrektorowi Zakładu Karnego w szczególnie uzasadnionych wypadkach na umieszczanie osadzonych, na określony czas, w warunkach, w których powierzchnia w celi na 1 osadzonego wynosi mniej niż 3m² z tym, że o tym fakcie winien być powiadamiany sędzia penitencjarny i że powód przebywał w celi przeludnionej w czasie obowiązywania tego przepisu i zarządzenia dyrektora Zakładu Karnego wydanego na podstawie tego przepisu przy zawiadomieniu sędziego penitencjarnego w okresie od dnia 5.12.2008 r do dnia 21.01.2009 r, i od dnia 9.09.2009 r do dnia 19.10.2009 r., a więc przez łączny okres 87 dni (k. 65,66) .

Od dnia 6.12.2009 r, wszedł w życie , po uchyleniu przepisu, art. 248 kkw , przepis art. 110 § 2 a – i kkw i w oparciu o przepis art. 110 § 2 b pkt. 1 kkw dyrektor pozwanego Zakładu Karnego decyzją z dnia 13.04.2010 r. nr (...) umieścił powoda w celi mieszkalnej, w której powierzchnia przypadająca na 1 skazanego wynosiła poniżej 3m², na okres 14

dni , tj. do 26.04.2010 r. (z tym, że faktycznie powód przebywał w takiej celi do 23.04.2010 r.) i sędzia penitencjarny postanowieniem z dnia 22.04.2010 r. III Pen. 422/10 wyraził na to zgodę (k. 67 – 69) .

Sąd Apelacyjny, w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę , podzielając pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 22.02.2012 r. IV CSK 276/11 – OSNC 2012, nr 9, poz. 107, że w sprawie o naruszenie dóbr osobistych skazanego sąd cywilny nie może oceniać decyzji dyrektora Zakładu Karnego, na którą zgodę wyraził sędzia penitencjarny i uznawać tej decyzji za bezprawną , przyjmuje zatem , że działanie pozwanego polegające na umieszczeniu powoda w okresie od 12.04.2010 r. do 23.04.2010 r. w celi przeludnionej , nie było bezprawne .

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny ostatecznie ustala , że powód w okresie 3 lat odbywania kary pozbawienia wolności , tj. w okresie od 9.11.2008 r do 9.11.2011 r. przebywał w celi mieszkalnej przeludnionej przez 87 dni, a więc pogląd Sądu Okręgowego, że do wiosny 2010 r. powód niemalże permanentnie przebywał w warunkach przeludnienia w celi mieszkalnej , nie jest trafny , zgodny z ustalonym stanem faktycznym .

Sąd Apelacyjny podziela także ustalenia Sadu Okręgowego i przyjmuje je za własne dotyczące stanu celi nr (...) w której odbywał karę powód, a zwłaszcza w zakresie wydzielenia kącika sanitarnego, jego wyposażenia, stanu technicznego urządzeń w tym kąciku, stanu ściany nad umywalką , możliwości korzystania z zimnej i ciepłej wody przez osadzonych w tym i powoda, urządzeń grzewczych, wentylacyjnych , a także stosunku pracowników Zakładu Karnego do powoda, możliwości zaspakajania przez powoda potrzeb kulturalno – oświatowych i sportowych, możliwości korzystania z opieki medycznej, otrzymywania odzieży, jakości tej odzieży i środków czystości jak i że powód w przedmiotowym okresie czasu odbywania kary pozbawienia wolności nie składał do administracji Zakładu Karnego oficjalnych skarg i wniosków.

Podziela Sąd Apelacyjny także pogląd tego Sądu, że ostatecznie ewentualnie można mówić o naruszeniu dóbr osobistych powoda przy odbywaniu kary pozbawienia wolności przez działanie strony pozwanej polegającym na okresowym przebywaniu powoda w celi przeludnionej , w celi, w której nie do końca jest wydzielony kącik sanitarny zapewniający intymność osadzonych w tej celi, złym stanie technicznym kącika sanitarnego – brak wylewki nad umywalką , zły stan ściany nad umywalką .

II.Mając powyższe na uwadze, fakt osadzenia powoda okresowo w celi nie zapewniającej minimalnego metrażu (3 m² na 1 osadzonego) , nie jest sporny , ale przypadki te występowały sporadycznie (dwukrotnie w ciągu 3 lat) i na okresy krótkotrwałe wynikające z konieczności osadzenia w Zakładzie Karnym osób skazanych , podkreślenia też wymaga , że przekroczenie minimalnego metrażu było niewielkie (6 cm² na osobę), gdy w pozostałych długich okresach czasu w celi, w której odbywał karę pozbawienia wolności powód, na 1 osadzonego przypadała powierzchnia prawie 4 m².

Żaden przepis prawny nie określa, aby kącik sanitarny był oddzielony od części mieszkalnej trwałymi ścianami , oczywiście wskazanym byłoby , aby tak było dla zapewnienia humanitarnego sposobu odbywania kary pozbawienia wolności , ale jak wynika z akt sprawy ta niedogodność nie dotyczyła tylko powoda , ale wszystkich osadzonych w przedmiotowym pawilonie więziennym , gdzie nie było remontów z braku środków finansowych, a więc trudno przyjmować, aby powód był w jakich szczególny sposób indywidualnie szykanowany . Usterka techniczna kranu, czy odpryski farby na ścianie , czy nawet miejscowe zagrzybienie ściany nad umywalką, nie może świadczyć o tym, że dobra osobiste powoda z tego powodu zostały naruszone , te usterki świadczą jedynie o pewnych zaniedbaniach ze strony administracji Zakładu Karnego .

Dlatego też , wbrew temu co przyjął Sąd Okręgowy, Sąd Apelacyjny przyjmuje , że działanie pozwanego nie było bezprawne , że to działanie naruszyło dobra osobiste powoda w postaci godności w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, która powinna być odbywana w godziwych warunkach, a zatem roszczenie powoda oparte na przepisach art. 448 kc w związku z art. 23 i 24 kc , a także o przepisy Konstytucji , nie mogło być uwzględnione .

W takiej sytuacji apelacja pozwanego częściowo jest zasadna, bo Sąd Okręgowy przy rozpoznawaniu tej sprawy naruszył powyższe przepisy, a także przepis art. 248 § 1 kkw i art. 110 § 2 a - i kkw przez błędne ich zastosowanie, co skutkuje orzeczeniem jak w pkt. I wyroku na podstawie przepisu art. 386 § 1 kpc.

Brak jest natomiast podstaw do uwzględnienia apelacji w zakresie rozstrzygnięcia Sądu I instancji odnośnie kosztów procesu. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że w niniejszej sprawie należy zastosować przepis art. 102 kpc z przyczyn podanych przez Sąd Okręgowy, a odmienne wywody w tym zakresie zaprezentowane w apelacji, nie są do podzielenia.

Dlatego też Sąd Apelacyjny orzekł jak w pkt, II wyroku na mocy art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 1 kpc w związku z art. 100 kpc, bo apelacja w zasadniczym zakresie została uwzględniona, ale też w pewnym zakresie została oddalona.